

OBSAH

Předmluva	13
---------------------	----

I. oddíl

ÚVOD DO STUDIA EKONOMIKY SOCIALISTICKÉHO PRŮMYSLU	17
---	----

1 Ekonomika socialistického průmyslu, její předmět a metody zkoumání	18
---	-----------

1.1 Předmět a metody ekonomiky socialistického průmyslu	18
1.1.1 Předmět ekonomiky socialistického průmyslu	18
1.1.2 Metody zkoumání v ekonomice socialistického průmyslu	23
1.2 Socialistický průmysl a jeho úloha v národním hospodářství	25
1.2.1 Historické formy průmyslové výroby	25
1.2.2 Úloha socialistického průmyslu v rozvoji národního hospodářství	27

2 Uspořádanost socialistického průmyslu a jeho vývoj	32
---	-----------

2.1 Uplatnění demokratického centralismu ve struktuře socialistického průmyslu	32
2.1.1 Základní hlediska pro vyjádření struktury socialistického průmyslu	32
2.1.2 Prvky (subsystémy) socialistického průmyslu jako relativně uzavřené systémy	33
2.1.3 Hierarchická uspořádanost socialistického průmyslu	34
2.2 Prvky struktury socialistického průmyslu	36
2.2.1 Elementární prvky a elementární vztahy	36
2.2.2 Komplexní a funkční prvky ve struktuře subsystémů socialistického průmyslu	37
2.3 Rozvoj socialistického průmyslu, jeho efektivnost a řízení	39
2.3.1 Mechanismus vývojového procesu	39
2.3.1.1 Proměnné veličiny socialistického průmyslu a jeho subsystémů	39
2.3.1.2 Strukturální změny	40
2.3.1.3 Vztah strukturálních změn a tvůrčí aktivity a iniciativy	41
2.3.1.4 Projevy strukturálních změn v průmyslu ve změnách chování	42
2.3.1.5 Schéma vývojového procesu	43
2.3.2 Elementární a komplexní změny v socialistickém průmyslu	45
2.3.2.1 Inovace	45
2.3.2.2 Klasifikace inovací	47
2.3.2.2.1 Samovolná degenerační změna ve struktuře výroby	47
2.3.2.2.2 Regenerační změna ve struktuře výroby	48
2.3.2.2.3 Kvantitativní změna ve struktuře výroby	49

2.3.2.2.4	Prostá organizační změna ve struktuře výrobního organismu	49
2.3.2.2.5	Kvalitativní změna ve struktuře výrobního organismu	50
2.3.2.3	Časové souvislosti inovací	54
2.3.2.4	Diverzifikace a standardizace	56
2.3.2.5	Frekvenční hladiny inovací	57
2.3.2.6	Komplexní inovační akce	58
2.3.2.7	Vnitřní rezervy ve struktuře	59
2.3.2.8	Zřetězení elementárních změn	60
2.3.2.9	Akční rádius inovační akce	61
3	Efektivnost rozvoje socialistického průmyslu	64
3.1	Společenská podmíněnost efektivity socialistického průmyslu	64
3.2	Podstata efektivity socialistického průmyslu	65
3.3	Ekonomické efekty jako díleč charakteristiky efektivity rozvoje socialistického průmyslu a jeho subsystémů	68
3.4	Charakteristiky efektivity rozvoje socialistického průmyslu	72
4	Plánovité řízení socialistického průmyslu	79
4.1	Funkce řízení	79
4.2	Základní principy a metody řízení socialistického průmyslu	81
4.2.1	Zásada jednoty politického a hospodářského vedení	82
4.2.2	Zásada demokratického centralismu	83
4.2.3	Rozvoj účasti pracujících na řízení výroby	84
4.2.4	Zásada řízení jednou osobou	85
4.2.5	Princip správného výběru, výchovy a rozmísťování řídicích kádrů	87
4.2.6	Zásada efektivity	88
4.2.7	Metody řízení průmyslu	89
4.3	Organizační výstavba čs. průmyslu	90
4.3.1	Organizace centrálního řízení čs. průmyslu	90
4.3.2	Socialistický průmyslový podnik a jeho postavení v čs. průmyslu	94
4.3.3	Formy nadpodnikových celků a článků řízení v čs. průmyslu	98
4.3.4	Organizace místního průmyslu	100
4.3.5	Organizace družstevního průmyslu	101
4.4	Soustava plánování čs. průmyslu	102
4.4.1	Tvorba národohospodářského plánu	108
4.4.2	Základní formy a metody plánování průmyslové výroby	113
4.5	Kontrola	116
4.6	Využití moderních prostředků výpočetní techniky v řízení průmyslu	117
5	Dlouhodobé prognózy	120
5.1	Charakteristika a pojetí prognóz	121
5.2	Struktura a členění prognóz, studií a koncepcí	123
5.3	Technicko-ekonomické prognózy, studie a koncepce	124
5.4	Časový horizont a přístup ke zpracování prognóz	131
5.5	Metodologie dlouhodobých prognóz	134
5.6	Mezinárodní prognózy	138

II. oddíl

SPOLEČENSKÁ DĚLBA PRÁCE V SOCIALISTICKÉM PRŮMYSLU ČSSR . 141

6	Výrobní struktura socialistického průmyslu	142
6.1	Odvětvová struktura průmyslové výroby, její základní charakteristiky	142
6.2	Podmínky a činitele rozvoje struktury socialistického průmyslu. Nástroje hospodářské politiky socialistického státu působící na formování struktury průmyslové výroby	145
6.3	Klasifikace průmyslových výrob	146
6.4	Efektivnost struktury socialistické průmyslové výroby	150
6.5	Modelování meziodvětvových vztahů v průmyslové výrobě, metody jejich zkoumání a plánování	160
6.6	Odvětvová struktura průmyslu ČSSR a její rozvoj v období budování socialismu	166
7	Formy společenské organizace výroby v socialistickém průmyslu	174
7.1	Podstata rozvoje forem společenské organizace výroby	174
7.2	Koncentrace průmyslové výroby	175
7.2.1	Způsoby rozvoje koncentrace v socialistickém průmyslu	181
7.2.2	Měření úrovně koncentrace	181
7.2.3	Optimální velikost výrobní jednotky	183
7.4	Specializace výroby	185
7.4.1	Plánování specializace	188
7.4.2	Normalizace	189
7.5	Kooperace výroby v socialistickém průmyslu	190
7.6	Kombinování v průmyslové výrobě	191
7.7	Ekonomická efektivnost forem společenské organizace výroby	197
8	Mezinárodní socialistická dělba práce v československém průmyslu	200
8.1	Podstata mezinárodní socialistické dělby práce, její cíl a základní formy	200
8.2	Vývoj socialistické mezinárodní dělby práce	203
8.2.1	Orgány rozvoje ekonomické a vědeckotechnické spolupráce zemí světové socialistické soustavy	203
8.2.2	Vývoj spolupráce zemí RVHP se zřetelem k formám této spolupráce	209
8.3	Rozvoj socialistické mezinárodní dělby práce v československém průmyslu a jeho vybraných odvětvích	212
8.4	Efektivnost rozvoje socialistické ekonomické integrace	217

III. oddíl

PODMÍNKY A ČINITELE ROZVOJE ČS. PRŮMYSLU 219

9	Výrobní program socialistického průmyslu	220
9.1	Podstata výrobního programu a činitele, které výrobní program ovlivňují	220
9.1.1	Průmyslové výrobky a jejich změny	220

9.1.1.1	Charakteristika průmyslového výrobku a jeho atributů	220
9.1.1.2	Činitel času a výrobní program	221
9.1.1.3	Nový výrobek jako forma překonávání morálního zastarávání	223
9.1.2	Potřeba průmyslových výrobků a její složky	232
9.1.2.1	Potřeby konečné	232
9.1.2.2	Potřeby výrobní	235
9.1.2.3	Potřeby vývozu	237
9.1.3	Zdroje rozvoje průmyslové výroby, sladění potřeb a zdrojů	239
9.2	Činitele a ukazatele výrobního programu	240
9.2.1	Objem výroby a jeho ukazatele	240
9.2.1.1	Měrové jednotky objemu výroby	240
9.2.1.2	Ukazatele objemu výroby	242
9.2.2	Plánování nomenklatury a sortimentu průmyslové výroby	244
9.2.3	Jakost výroby	246
9.3	Perspektivní úvahy o výrobním programu	250
10	Reprodukce pracovní síly v průmyslu	252
10.1	Charakteristika procesu reprodukce pracovní síly	254
10.1.1	Teoretická východiska	252
10.1.2	Zaměstnanost v průmyslu a její základní vývojové tendence	252
10.1.3	Změny v charakteru práce a základní tendence ve vývoji kvalifikační a profesní struktury pracovních sil	255
10.2	Produktivita práce v průmyslu	261
10.2.1	Produktivita práce a základní metody jejího měření	261
10.2.2	Vývoj produktivity práce v průmyslu a činitele jejího růstu	267
10.3	Soustava odměňování v čs. socialistickém průmyslu	271
10.3.1	Organizace mezd v čs. průmyslu	271
10.3.2	Struktura mzdových soustav	273
10.3.2.1	Tarifní soustavy v čs. průmyslu	274
10.3.2.2	Formy mezd	278
10.3.2.3	Hlavní směry zdokonalování mzdových soustav v čs. průmyslu	282
10.3.3	Plánování a regulace mzdového vývoje	283
11	Technický rozvoj v socialistickém průmyslu	287
11.1	Podstata a úloha techniky v rozvoji socialistického průmyslu	287
11.2	Možnosti měření intenzity vlivu technického rozvoje na rozvoj průmyslové výroby	289
11.3	Hlavní směry technického rozvoje v socialistickém průmyslu	292
11.3.1	Zdokonalování dílčích strojů	293
11.3.2	Změny v soustavě dílčích strojů, komplexní mechanizace	296
11.3.3	Technologická základna zdokonalování soustavy dílčích strojů	297
11.4	Řízení vědeckotechnického rozvoje	298
11.4.1	Prognózování a plánování vědeckotechnického rozvoje	298
11.4.2	Vědeckotechnická spolupráce a integrace	302
11.4.3	Financování a zabezpečení vědy a techniky	304
11.4.4	Řízení vědeckotechnického rozvoje v podniku	308
11.4.5	Koordinační činnost ve vědě a technice a soustava VTEI	310
12	Rozvoj energií a energetické základny	312
12.1	Pojetí a klasifikace zdrojů energie	312

12.2	Základní všeobecné tendence rozvoje energetických zdrojů, výroby a užití energie	316
12.3	Energetické zdroje Československa. Obecné principy ekonomiky těžby, úpravy, přeměn a dopravy jednotlivých nositelů energie	321
12.3.1	Charakteristika energetických zdrojů ČSSR	321
12.3.2	Vybrané všeobecné principy ekonomiky těžby, úpravy, přeměn a dopravy energie	322
12.4	Vybavenost práce energií a úroveň účinnosti společenské práce v socialistickém průmyslu	325
13	Rozvoj surovinové základny čs. průmyslu	328
13.1	Surovinová základna. Klasifikace surovin a surovinových zdrojů	328
13.2	Všeobecná charakteristika surovinové základny čs. průmyslu	333
13.3	Základní tendence v rozvoji využívání přírodních zdrojů surovin	337
13.4	Zvláštnosti posuzování efektivity rozvoje nerostné surovinové základny. Podmínky a ukazatele dobytelnosti	341
13.4.1	Zvláštnosti hodnocení dobytelnosti nerostných surovinových zdrojů	342
13.4.2	Podmínky a ukazatele dobytelnosti užítkových nerostů	344
13.4.3	Limitní náklady výroby vybraných druhů surovin nerostného původu, jejich funkce při posuzování efektivity využití přírodních zdrojů surovin	346
13.4.4	Základní principy posuzování efektivity záměn surovin	349
13.4.5	Efektivnost komplexního využití surovin	351
14	Výrobní kapacity v socialistickém průmyslu	353
14.1	Pojem a význam výrobní kapacity	353
14.2	Určování výrobních kapacit průmyslových organismů	356
14.2.1	Výrobní organismus tvořící objekt stanovení kapacity	357
14.2.2	Hlavní činitele pro určování kapacity	358
14.2.3	Měrové jednotky	361
14.2.4	Systém progresivních (kapacitních) norem	363
14.3	Zvláštnosti propočtů výrobních kapacit v různých výrobně technických podmínkách	364
14.4	Plánování výrobních kapacit	366
14.5	Využití výrobní kapacity	367

IV. oddíl

ZÁKLADNÍ A OBEŽNÉ PROSTŘEDKY SOCIALISTICKÉHO PRŮMYSLU A JEHO MATERIÁLNĚ TECHNICKÉ ZÁSOBOVÁNÍ 371

15	Základní prostředky socialistického průmyslu a jejich využití	372
15.1	Význam a postavení základních prostředků	372
15.1.1	Vymezení pojmu základní prostředky a jejich úloha v socialistickém průmyslu	372
15.1.2	Třídění a struktura základních prostředků socialistického průmyslu	373
15.2	Reprodukce základních prostředků	380
15.2.1	Opotřebením základních prostředků	380
15.2.2	Oceňování základních prostředků	383

15.2.3	Odpisování základních prostředků	384
15.2.4	Určování životnosti základních prostředků	386
15.2.5	Obnova a opravy základních prostředků, péče o základní prostředky	389
15.2.6	Ukazatele efektivity údržby a oprav základních prostředků	394
15.3	Využití základních prostředků socialistického průmyslu	396
15.3.1	Ukazatele využívání základních prostředků	397
16	Oběžné prostředky socialistického průmyslu	400
16.1	Koloběh, obrat a struktura oběžných prostředků	400
16.2	Hlavní činitele ovlivňující potřebu oběžných prostředků v průmyslu	404
16.3	Rychlost obratu oběžných prostředků	408
16.4	Plánování oběžných prostředků	412
16.4.1	Metoda globální	414
16.4.2	Metoda propočtu průměrné potřeby oběžných prostředků podle jednotlivých skupin oběžných prostředků	415
17	Materiálně technické zásobování v socialistickém průmyslu	417
17.1	Pojem materiálně technické zásobování	417
17.2	Úkoly materiálně technického zásobování v československém průmyslu	419
17.3	Orgány materiálně technického zásobování	421
17.4	Plánování materiálně technického zásobování	425
17.5	Racionalizace dodávkových cest hmotných prostředků	429
17.6	Racionalizace skladového hospodářství	437

V. oddíl

INVESTIČNÍ ČINNOST A JEJÍ ŘÍZENÍ V ČS. SOCIALISTICKÉM PRŮMYSLU, ROZMÍSTĚNÍ A LOKALIZACE SOCIALISTICKÉHO PRŮMYSLU A PODNIKŮ EFEKTIVNOST INVESTIC A TECHNICKÉHO ROZVOJE

18	Řízení investiční výstavby	436
18.1	Charakteristika a pojetí investic	437
18.2	Struktura investic	439
18.3	Nevýrobní (infrastrukturální) investice	441
18.4	Investiční politika	443
18.5	Řízení investičního procesu	445
18.6	Expertiza investic	448
18.7	Plán reprodukce základních prostředků	453
18.8	Hlavní účastníci investičního procesu	454
18.9	Základní fáze investičního procesu	455
18.9.1	Přípravná fáze investiční výstavby	455
18.9.2	Realizační fáze investiční výstavby	462
18.9.3	Využití investic	464
19	Územní politika a rozmístění investic v průmyslu	465
19.1	Rozmístění průmyslových investic a jejich lokalizace	465
19.2	Činitele ovlivňující rozmístění a lokalizaci průmyslových investic v socialistické ekonomice	466
19.2.1	Přírodní podmínky	468

19.2.2	Pracovní síly	471
19.2.3	Vědeckotechnický rozvoj	473
19.2.4	Doprava	474
19.2.5	Formy společenské organizace práce	476
19.2.6	Zdroje, velikost a struktura akumulace	479
19.2.7	Rozsah a úroveň infrastruktury	480
19.2.9	Zvláštnosti lokalizace jednotlivých průmyslových odvětví	481
19.3	Řízení procesů rozmísťování a lokalizace investic	482
19.3.1	Územní plánování	483
19.4	Efektivnost rozmístění průmyslových investic a jejich lokalizace	484
20	Průmysl a životní prostředí	488
20.1	Pojem životní prostředí, jeho význam	488
20.2	Ztráty na životním prostředí způsobené průmyslovými závody	492
20.3	Řízení v oblasti péče o životní prostředí	494
21	Efektivnost investic a vědeckotechnického rozvoje v průmyslu	498
21.1	Objektivní potřeba a souhrnné kritérium pro určování efektivnosti investic	498
21.2	Hlediska vyjádření efektivnosti	500
21.3	Úloha činitele času v propočtech efektivnosti	501
21.4	Východiska hodnocení efektivnosti v ČSSR	503
21.5	Kritéria podnikové efektivnosti v průmyslu ČSSR	505
21.6	Efektivnost investic, vědeckotechnického rozvoje a zahraničního obchodu	512
21.7	Další hlediska efektivnosti v průmyslu	513

VI. ODDÍL

VLASTNÍ NÁKLADY, CENY A FINANCE SOCIALISTICKÉHO PRŮMYSLU ČSSR	515	
22 Vlastní náklady v socialistickém průmyslu	516	
22.1	Obsah kategorie vlastní náklady a jejich význam v ekonomice průmyslu	516
22.2	Klasifikace činitelů ovlivňujících úroveň a strukturu vlastních nákladů	517
22.3	Klasifikace nákladů	519
22.4	Podnikové, odvětvové a národohospodářské náklady	521
22.4.1	Podnikové vlastní náklady	521
22.4.2	Odvětvové (oborové) vlastní náklady	521
22.4.3	Národohospodářské vlastní náklady	522
22.5	Druhové třídění vlastních nákladů	523
22.6	Vlastní náklady výrobku a jejich kalkulace	528
22.7	Vlastní náklady podle vztahu ke změnám objemu výroby, modelování nákladů a nákladové funkce	529
22.8	K problematice jednotkových nákladů	533
22.8.1	Průměrné jednotkové náklady	533
22.8.2	Přírůstkové náklady	534
22.9	Základní směry nadpodnikového řízení nákladů	536
22.10	Náklady v soustavě ekonomických ukazatelů	537

23 Ceny průmyslové produkce	539
23.1 Podstata, typy a funkce cen	539
23.1.1 Podstata a typy cen	539
23.1.2 Základní druhy cen	540
23.1.3 Působnost státu a centrálních orgánů při stanovení cen	543
23.2 Nástroje přímého řízení ceny	544
23.2.1 Plánování vývoje velkoobchodních cen	545
23.2.2 Tvorba velkoobchodních cen	547
23.3 Další postup v rozvíjení cenové soustavy v ČSSR	555
24 Finance průmyslu	557
24.1 Podstata a funkce financí průmyslu	557
24.2 Podíl průmyslu na tvorbě finančních zdrojů	563
24.3 Vztah mezi návratným a nenávratným financováním	565
24.4 Úloha vlastních zdrojů při financování podnikových potřeb	568